

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Nic. Clenardi Epistolarvm Libri Dvo

Clénard, Nicolas

Antwerpen, 1566

Nicolavs Clenardvs D. Iacobo Latomo Praeceptorī Svo, S. D.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-70781](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-70781)

non peruenerit. Pollicitus est mihi omnia, modò velim huc vocare præceptorem è Granata, magna enim viri fama percrebuit Fesæ: mea semper fuit sententia adducere hominem Louanium, & eo tantisper vt, donec operam præceptoris non multum desiderarem. Volunt 5 mihi reddere quãti eum emerim, & præterea eius quotidie facere copiam meo arbitratu, quamdiu hîc fuero. Rex ipse etiam fidem suam dat, permissurum se vt hinc mecum discedat in Flandriam. Id quod non video quî fieri possit. Verùm de exitu negotij postea scribã. Laus 10 Deo, rectè valeo. Orabis vt me sanum vobis reddat. Benè vale, mi præceptor, cum omnibus amicis. Fesæ VIII. Maij, Anno M. D. XL.

NICOLAUS CLENARDVS D. IACOBO 15
LATOMO PRAECEPTORI SVO, S. D.

SOLA nominis tui commemoratio in literis Rutgeri sic me affecit, quasi isthic coram tecum loquerer: viuebas anno superiore mense Septembri: vtinam te 20 mense Septembri proximo videre liceat. Iam nonus agitur annus, quòd reliqui dulce Louanium, quo dum anno XXXVIII. vellem redire, quærendis literis Arabicis redactus fui Granatam, vbi quid egerim, & qua gratia profectioñe inde susceperim Africanam, literis mis- 25 sis significauit: sed quia fortè non sunt redditæ, libet mihi id partè facere præsentis epistolæ, & deinde de vniuerso meo consilio tecum disputare. Cùm incoepissem Granatæ legere Alcoranum, & miscendis colloquiis cū domestico præceptore, cognouissem quàm foedis er- 30 roribus dementata esset gens ista Machometica, siue sic temerè venit in mentem, siue Deus hûc laborem mihi obiicere voluit, certè coepi consilium, vt omisis linguis omnibus, in quibus hæctenus studium posuissem, iam in reliquū vitæ spacium me deuouerem Arabicis, 35 nec quiescerem, donec sic promouissem, vt & viua voce præsens, & absens tolerabili calamo, possem cū illis
in

in arenam dogmatum descendere, & simul meo exemplo prouocarem, si quis fortè hanc Theologiæ partem mecum vellet amplecti. Multa hîc statim video, quæ cogitas de hac noua pugnandi ratione. Verùm, mi præceptor, hoc thema satis iam mihi meditatam est in variis epistolis, quas ad certos Hispaniæ proceres misi, omnemque angulum huius argumèti sic excussi, vt putem me aliquando mea consilia mundo probaturum, simul atque Deus me à præsentis exilio in patriam reducem fecerit. Est præceptor Hispaniarum Principis, hoc est, filij Cæsaris, Theologus quidam Ioannes Martinius Silicæus, vir probatissimæ vitæ, cognitus mihi Salmanticæ: is simul atque à me factus fuisset certior, promisit se curaturum omnia, & Cæsarem ipsum, aliosque mihi affuturos, modò scholam hanc nouam instituere vellè Granatæ, nam Neophytos illos potius hac re indigere. Ego verò in Brabantia statui fundamenta iacere, respondi que non mea consilia destinari Granatensibus, qui inquisitionis metu simulant Christianismum, sed eos me somniare milites, qui cum Machometistis ipsis possint cõfligere: & ibi nobis aliquando pugnandum esse, vbi apertè dogma profitentur Machometicum: nullum esse certamen, vbi nemo se præbeat hostem. Hunc scopum studiis meis proposui, quòd ita crederem me fructum è capessendis linguis reportaturum, si eas accommodarem pietati. Mundus cœpit Græcari & Hebraicari, sanè ornamentum accessit hominibus studiosis. Verùm si hac via prorogata fuissent Christianæ religionis pomoeria, vera gratulandi esset occasio. Quando ergo in Arabismum reuoluta est mea peregrinatio, non me mouit quòd auctor diceret professionis Arabicæ, non vt medicis operam præberem restituendo Auicenna, aut Philosophis, corrigendo Auerroe, sed hoc tantum ante oculos fero, vt quemadmodum contra cæteros hæreticos scribunt Latinè, sic aduersus Machometistas stylum stringerem Arabicum. Id fieri non potest, nisi illorum dogmata penitus habeamus cognita, nec credamus quid in Latino-

Latinorum libris de illis nationibus iactatum sit. Sed
 quòd suis libris illi ferunt, id arripiamus, & contra id
 arma capiamus. Præter Alcoranum habent libros Sun-
 næ tam ridiculos, vt ipsi sese possint confutare, nisi per-
 suasum esset, Machometum fuisse prophetam veracem. 5
 Ex iis depromenda sunt, contra quæ velis pugnare. Ego
 † igitur putavi hos libros mihi cõquirendos, & re com-
 municata cum doctis Theologis ad me propriè hanc
 reuocandam prouinciam: primùm vt linguam doce-
 rem; deinde rationes doctorum in Arabicam verterem. 10
 Neque enim omnes possunt Arabicari, quamuis multi
 queant Machometum impugnare. Et contra Macho-
 metum Latinè scribere, quid pertinet ad tot orbis na-
 tiones, quæ solam linguam norunt Arabicam? Hac mète
 cū venissem Fesam (distat à freto Herculeo leucas qua- 15
 draginta) statim tota vrbe rumor sparsus est, adesse
 quendam Casis (sic vocant literatos è nostris, vt nos il-
 lorum Alphakios) qui cupiat discere linguam Arabi-
 cam, eum inter Christianos aliquid esse: quare non ex-
 pedire, vt quis me doceat, ne quam turbam in vulgo 20
 concitem. Nam præceptor meus me diffamauerat, spe-
 ciosis in laudem meam mendacijs, adeò vt rex de ad-
 uentu meo paulò antè factus certior, literas fidei mise-
 rit, vt sine periculo intrarem Fesam. Primo congressu
 vehementer fuit rex admiratus, quòd tantillum balbu- 25
 tirem Arabicè, nam sententiam meam vtcunque pote-
 ram proloqui. Fesenses autem etsi docti multi sint, fer-
 mè tamè vulgi vtùtur idiomate, qui sic distat à librorũ
 sermone, vt vernaculus Græcorum sermo ab oratione
 Demosthenis. Deinde quemadmodũ in Hispania mul- 30
 ti professores Bartholum & Baldum intelligunt qui-
 dem, ac docent Hispanicè; sic Fesæ extra scholam litera-
 tam orationem non audies. Nam inter docendum sunt
 terfiores. Charissime præceptor, si vnquam fui malus
 orator, certè in præsentia mihi dabis veniam, quod à φο- 35
 ρισιχῶς scribam epistolam & non multum eloquẽtem:
 quando enim hoc proximo biennio partim molestissi-
 mis

mis peregrinationibus, partim barbarorum consuetu-
 dine mihi vita transacta est, vix iam Latinè scribere pos-
 sum. Fesa diuisa in duas partes. Vrbs vetus ingens est,
 & populosa: aiunt ibi esse templa fermè C C C C. toti-
 dem balnea: nam Machometistæ crebrò lauant, nec
 possunt sine lustratione horarias preces peragere, si
 vel pepederint tantùm. Caue rideas, non nosti eorum
 ceremonias. Molas habent innumeras, in quibus serui
 Christiani miseram vitam degunt, & re ipsa experiun-
 tur, quid sit, Dauum dedi in pistrinum. Vrbs noua distat
 à vetere fermè semileuca, illic est regia: in proximo est
 Iudæa, suis septa muris; penditque tributum pro regis
 arbitratu. In ea sunt, vt puto, synagogæ octo, aut nouè:
 nam habitant ibi fermè I I I I. millia, suntque multi in-
 signiter docti. quòd si olim talem nactus fuisset occa-
 sionem, multò magis delectassem illū Antuerpiensem:
 verùm in præsentia frigent mihi omnia præter Arabis-
 mum. Nusquam sic feruet Alcoranus, vt hic Fesæ. Tu-
 netæ florebant & cæteræ omnes discipline, at Fesæ post
 Grammaticam, toti sunt in Alcorano, & doctoribus
 scholasticis. Scholasticos intelligo, qui de eorum cere-
 moniis tractant, de lustratione, oratione, matrimonio,
 & similibus: quarum rerum peritiam qui tenet, voca-
 tur *Alfakius* id est, Alfakius, Græcè σφδς, nisi quòd
 vox modò viurpata est, in ea sapientia, quæ istas com-
 pletitur ceremonias. Dialecticam, Rhetoricam, & ar-
 tes reliquas, vix pauci attingunt. Est apud eos hic mos:
 statim à primis annis ad verbum ediscunt Alcoranum,
 & infigunt memoriæ librum quem non intelligūt. Nec
 tamen vllis in scholis hic comparet codex: sed ludima-
 gister è memoria depromit pensum, & in tabula lignea
 describit. id puer reponit in animo, & postridie alterū
 scribitur pensum, donec anni, aut biennij spatio, totum
 ediscat Alcoranum. Multò plures reperias qui teneant
 sic Alcoranum, quàm qui ipsum habeant domi codi-
 cem. Quare difficillimum est irreperere mendas in Al-
 coranum. Post hunc ad verbum ediscunt libellum qui
 dicitur

dicitur *سنة*, in quo præscriptæ sunt gentis ce-
 remoniæ. Nec tamen eis quippiam declaratur, nisi quã-
 tum assequuntur commercio sermonis vernaculi, qui
 tametsi distat multum ab ea oratione quæ conspicitur
 in libris, tamen magnum adfert aditum ad percipienda
 pleraque vocabula. Hinc iam pergunt ad Grammaticã.
 Estque apud eos receptus auctor Ibun Melic, qui Chi-
 liade versuum, id est, mille distichis complexus est vni-
 versam Grammaticam. Hanc Chiliadem difficilem ad-
 modum è tabulis suis commendant memoriæ, & quo-
 tidie apud præceptorem pensum reddunt, domi inte-
 rim lectitantes glossata. Nam in scholis nullus com-
 paret liber: in hac Grammatica, fermè biennio versan-
 tur, aut quadriennio etiam quidam. Porro auctoritates
 citantur à Grammaticis fermè ex Alcorano, & hinc iam
 fructum percipiunt memoriæ, citantur crebrò etiam
 poëtæ, quibus abundant Arabes. verùm sic hæc poetica
 discipulus intelligit, vt carmen Ennianum Thomista,
 qui post Alexandrum & Petrum Hispanum, statim le-
 ctitat scholasticos. Quare crebrò rideo nonnullos qui
 me inuisunt, qui cum sint insignes Grammatici, tamen
 subinde minus me intelligunt: Arma virûq; cano Troiæ
 qui primus ab oris. tantùm spectant cur versus in glos-
 sematis citetur, nempe, ab oris, abest præpositio ablati-
 ui casus. Quid inquam? nõne vos estis Arabici? Re-
 spondent id pertinere ad amatores bonarum literarû.
 Itaque Arabicum scholasticum norunt, non Latinum
 armatum: præter vnum atque alterum Latomum vel
 Dorpium. Quare paucos reperias, qui exactè & purè
 loquantur: nam & si Alcoranistæ sint, & is liber sit stylo
 elegantissimo compositus, tamen contenti sunt memo-
 ria, & magis religionis gratia discunt Alcoranum, quàm
 vt eum curent intelligere. Siquidem dogmata suæ reli-
 gionis iam ex aliis libellis norunt, vt Ethica nouit Tho-
 mista, qui tamen nõ legerit ipsum Aristotelem: in sum-
 ma totus orbis inter se consentit, vt homines magis
 rerum velint cognitionem, quàm verborum. Sunt, vt
 dixi,

dixi, apud Arabes poëtae quamplurimi, sed pauci eos
lectitant. Quando enim vocabulis vtuntur, quæ non
passim sint obuia in artium scriptoribus, velut ad aliud
seculum & priscum ab istis pertinere putantur. Omnia
5 enim antiquare libenter volumus quæ non intelli-
mus. Est hic quidam inter primos habitus, versatus
quondam in Aegypto, vbi Rhetoricam & politiores at-
tigit literas, hoc nomine tamen leuior, quod has gusta-
rit elegantias. Atque vt videas affines vbique esse hæ-
10 resibus, quotquot amant collegium trilingue hic, Al-
phakius nuper fermè in periculum capitis venit, pro-
pterea quod in scholis dixerit, nescio, in quo auctore
scriptum, non peccasse quidem vnquam Machometum:
potuisse tamen eum admittere peccatulum veniale, præ-
15 ripiendo scilicet pomum puero per iocum, aut consi-
mili quadam via. Nam in grandioribus culpis, optime
præceptor, nullum locum habet Machometus. Et quam-
uis decem seruiret vxoribus, nam tot simul habebat in
matrimonio, fide tamen bona reddebat singulis debi-
20 tum. quod, vt meus docuit Magister, decem propheta-
rum virtutem fuerit sortitus. Cumque illi solenne esset,
post vnamquamque nocturnam salutationem abluui: roga-
tus, cur id faceret, respondit magis esse masculum, & vir-
tutem acueri. ne me putes iocari, seria scribo, serioque
25 decreui ætatem reliquam tradere huic linguæ, si fortè
salutis ianua detur tot nationibus, quæ tam foedis in-
uoluuntur erroribus. Scholæ sunt in ipsis templis, quod
subire non potest vel Christianus, vel Iudæus. Taber-
næ librariæ non habentur Fesæ, cum sint tam multi lite-
30 rarum studiosi: cæterum die Veneris singulis hebdoma-
dis peracta oratione, ad summum templum est librorum
auctio. illuc conueniunt quotquot empturi, aut vt sic
dicam, vendituri. Prodeunt autem fermè codices vetusti
pauci admodum, propterea quod ab hinc annos ducetos re-
35 frixerit scriptorum industria & in desidia lapsi sint Fesen-
ses. Estque hæc merx cara, statimque ab omnibus magno pre-
cio rapitur. quod si quis sit auctor iustæ magnitudinis,

NON

non eum reperies venalem, nisi per fragmenta: fortè
 tota vita non consequeris, aut Zemachferum, aut alium
 commentatorem Alcorani, sed nunc caput, nunc crus
 dimidiatum, nunc manus mutilas auctoris in foro con-
 spicias, adèd vt sæpius idem cogaris emere, si totum
 postules, idque vix post multos annos. Præla ignorant.
 In hunc auctoris locum Christianis aut Iudæis licet
 intrare, vna tantùm lege, nempe, vt obruti faxis pereat.
 tam religiosè suos codices inuident à religione Macho-
 meti alienis. Erant mihi cum Rege pacta quædam ini-
 ta de auhendis hinc libris, sed didici re ipsa quid sit fi-
 des Punica. Quanquam non tam Regem accusare pos-
 sem, quàm alium quendam bipedem, cuius perfidia
 multis molestiis hoc anno sum exagitatus. Verùm de
 hoc monstro Africano coràm, si me Deus reducem fe-
 cerit. Nam si remedia quæ aduersus hanc pestem me-
 ditor non profuerint, sciet orbis vniuersus huius mon-
 stri virtutes, & omnium studiosorum diris obijcietur.
 Nam quantum in ipso fuit, effecit vt tam grauem pro-
 fectionem quam pietatis causa suscepi, sine vllò fructu
 suscepisse videri possim, & in capitis præterea pericu-
 lum, quærendis literis Arabicis peruenerim. Verùm
 Deus me seruat, & quotidie hoc monstrum magis ex-
 plicat, artesque subministrat, quibus, vt spero, voti
 compos euadã. Eò mea spectat oratio, charissime præ-
 ceptor, variis rationibus impediri mea consilia de con-
 stituenda pugna Machometica. Cæterùm quando iam
 stat sententia in hac Theologica palæstra vitam finire,
 Deo fauente, eluctabor. Nec vlla re destituar, quæ fa-
 ciat ad docendas feliciter has literas, vt multi & loqua-
 mur, & scribamus Arabicè; si non stylo poëtico, saltem
 scholastico, quem postulat disputatio. Satis est proluxa
 epistola, tamen multò volebam fieri longior, & de va-
 riis rebus fabulari. Sed reseruemus omnia in aduen-
 tum, vt saltem lucrifaciamus aliquot prandia, comme-
 morandis mendaciis. Vnum tacere non licet: scilicet vt
 rideas, si non mentitur Machometus, non frustra pro-
 fectus

fectus sum in Africam. Ipsum ipsissimum vidi Machometum, anno superiore Idibus Decembris. Dabo testimonium locupletissimum: nactus sum libellum perquam exiguum, in quo depingitur sic exactè paracletus

5 Arabicus (nam hic est Machometus) & sic à capite ad calcem vsque diligenter describitur, vt etiam quot habuerit iste propheta canos, memoriæ cōsecrauerit scriptor sempiternæ, cirato auctore qui in capite & pariter barba Machometi, nō numerauerit ad summū nisi quatuordecim pilos candidos. Quid quæso censes? Nōne

10 qui istas psequitur minutias, meritò credendus est verū dicere? Eo igitur in libello nominatis iis, qui viuā vocē audierint, sic de sese testatur Machometus *قالتة محمد*

15 *من رآني في المنام فقه رآني السجدة* quorum

verborum est hæc sententia: Quisquis me in somnio viderit, reuera me vidit: nam Sathanas non sese offert in mea specie: Idibus, inquam, Decēbris nocte in-

20 tempesta somniaui me videre Machometum, profilientem è ventre canis, & quidem probè alatum, adeò vt

25 stridore pennarum, me continuo expergefaceret. Consequens est, vt ipsum viderim Machometum, per locum ab auctoritate, vt loquuntur Dialectici: Talem autem ac tantum prophetam mentiri nefas est, quod etiam à

30 venialibus peccatis fuerit alienus: nec est in Machometi verbo vox vlla, quæ ironiam indicet, vt possis colligere mendacium iocosum, quod an cadat in Machometum sic videto. Anicula quædam eius aduoluta pedibus

35 orabat, vt precibus illius Deo commendaretur & donaretur municipio paradisi: ille blandè subridens, sic respondit: *لا تدخل الجنة من كان فيه مثاقيل فحم* hoc est: Non

40 intrat anus paraditum: cœpitque protinus plorare vetula, haud dubiè desperatione conficienda, nisi subuenisset color Rhetoricus, qui illis dicitur *اقرب*

45 tam familiaris Machometo, vt nihil suprâ. Quid mihi, inquis, cum tuis somniis, & quis vnquam audiuit volucrem progigni canibus? Memento prouerbij: Semper

50

55

60

65

70

Si in his

aliquid noui affert Africa. Verum, mi Latome, ut nulla terra tam est noxiis herbis, in qua non aliqua parte naturæ bonitas conspiciatur: sic gens ista Machometica foedis & execrandis erroribus dementata, Deo maximas debet gratias, quod libera sit à duplici tyrannide 5
Sanicidarum, & Causificorum. Vitales sunt ut nos, & longius etiam vitam prorogant: cumque sint ferme L. millia familiarum, tamen nulli sunt aduocati, procuratores, sollicitatores, & id genus homines. Si quæ sint controuersia, quæ ferme incidunt, ob matrimonia, & 10
diuortia: nam vxores licet ducere quatuor, & eas pro arbitrato dimittere soluta dotè. Viri enim velut emunt vxores quibus ubi potiti fuerint, nulla de causa possunt eas abigere, modò statutam summam persoluerint. Præter vxores, ancillas seruas emunt, quotquot pos- 15
sunt alere: hæ sunt concubinæ licitæ, & ut vxores permittæ: Puto Regi esse supra ducentas, adeò ut videatur Pater in monasterio monialium. Sed ut coepi dicere, si quæ orientur controuersia, ferme huius rei causa contingunt. Nec tamen pro Helena confligitur 20
bello decenali: nec pro Beginis litigat Clenardus octo annos: verum vtraque pars iudicem adit, is momento temporis rem transigit, nec sciunt quid sit sententia interlocutoria, quid appellatio, & huiusmodi lacrymosa mihi quondam vocabula: ubique est sententia definitiua, & ferme 25
lis sopita est, antequam contestata. De morbis verò mihi videntur reperisse, quod Sophistæ Parisienses: nam ut illi nobis quondam ediderunt argumenta quædam communia, quibus instructus disputes in Theologia, in Medicina, & breuiter omniloco: sic isti quocumque morbo 30
correpti fuerint, longum valere iussis omnibus Medicis, flammis adurunt umbilicum, & eas ventris partes: nec opus habent alio pharmaco, nisi quod nuper verum fuit illud: Honos alit artes. Siquidem nescio quis medicus in morbo cuiusdam è proceribus prædam abstulit, 35
coeperuntque multi lectitare Auicenam, qui hic ferme in obliuionem abierat. Sed ut ad causificos redeam, si qui
Bacca-

Baccalaurij litibus implicati sunt, quo minus frequen-
 tent disputationes Theologicas, mittant ad me proces-
 sum, vnica audientia ponam eos in possessionem. Multa
 & alia cōspicio inter Machometistas, & in primis illud
 5 Euagelicū, vt nō multū solliciti sint de crastino. Quin &
 illud non parui est momēti, quōd nullus tam durus ca-
 sus eis cōtingit, vt fracti impatientia, redigātur in blas-
 phemias: id quod latē patet in quibusdam regionibus.
 Verūm quicquid euenerit, non sit machantur vt aurige
 10 & nauæ, sed illud habēt in ore *أنا لله* hoc est, laus
 Deo. Quo magis dolenda est harum nationum iactura,
 quōd homines alioqui satis pij, tam turpibus opinio-
 nibus à Christo sint abstracti, non alia causa, nisi quōd
 Machometū credunt fuisse verū prophetam, qui in Al-
 15 corano vt trinitatem negat, sic penitus tollit nostræ re-
 ligionis fundamentū. Negat Christum à Iudæis cruci-
 fixum, negat eum Redemptorem humani generis. Atq;
 hæc cum asseuerent, aiunt sese credere Euangelio & ve-
 20 teri Testamento: Verūm & nos, & Iudæos iam non ha-
 bere libros incorruptos. Hic est disputationis cardo:
 vtinam, mi præceptor, inueniā qui partē laboris mecū
 velint pariter amplecti. Omnes aliæ disciplinæ suos ha-
 bent cultores. qui hanc viam sequeretur, quam ego cō-
 25 cepi, nemo, vt puto, hætenus extitit, & est tamē aliquid
 stylo cōtra Machometistas pugnare. Nec deterrere nos
 debet, quōd nouē seculis hæc secta durauit. Veritas nō
 est obnoxia temporū iniuriis, tam aliena ab isto dam-
 no, vt etiam filia dicatur temporis. Gloriam Creatoris
 quondā tot annos oblitauerat antiquus hostis, & tamē
 30 Apostolicis auspiciis cōditor orbis decus suum sibi po-
 tenter arrogauit, profligata tot idolorū spurcicia. Rur-
 sum exorsus est hostis, & grauis orbis incubator Ma-
 chometus: reparatorē humani generis obscurauit. Nō
 est infirmior cōditore reparator: Proinde spes est, vt gēs
 35 ista in viam aliquando redeat. quōd & olim facile fue-
 rat, si recta via restitissent hætenus nostri maiores, &

tam studuissent bellum gerere cum Numa, quàm ca-
 piunt libenter arma aduersus Tullum: dicam id clarius.
 Numa conficito congressu cum Dea Aegeria populum
 continuit. Tullus vim omnem posuit in armis: vtrumq;
 Machometus expressit. Nam primò nouas leges, quas
 stupidis ea tempestate Arabibus imposuit, ad Gabrie-
 lem Angelum referebat, quo monitore, sese omnia mē-
 tiebatur gerere: deinde postquam fraus in suspicionem
 venit, præsertim ob Iudæos circa Meccam incolentes,
 quibus odorandi nasus nō deerat: robur induit Tullia-
 num, & quos arte capere nō poterat, viribus in nouum
 dogma subiugauit, atque ita deinceps propagata est
 hæresis, iacto quidem dolis fundamento, gladiis tamen
 postea sic prolata imperio, vt victoriis fermè mundum
 occupauerit vniuersum: quid enim est hodie Christia-
 nismus, si spectes gentes Machometi? nimirum quòd
 olim Iudæa comparata mundo reliquo. Quare formi-
 dandus est Cæsari Turca par armis, aut etiam poten-
 tior: Nam Tullus crescere poterat, Numa verò cum
 isto suo personato Gabriele, tam est & hodie futilis,
 quàm cum vno fugeret comite Abubecrin, eo qui po-
 stea bellum gessit cum Heracleo: nec enim secula mul-
 ta naturam mendacij mutare potuerunt. Non est hæ-
 resis eius generis, vt numero crescat hæreticorum: &
 quamuis vno vel fortissimo milite prostrato, non con-
 tinuò tota labescit acies, tamen si verè concidit vnus
 Arrianus, actum est de vniuersa caterua: itaque tam su-
 mus hodie potentes aduersus Machometicum Gabrie-
 lem, quàm eramus initio crescentis dogmatis. Quòd si
 maiores nostros turpiter cessasse credimus, idem cri-
 men in nobis quoq; hæreat necesse est. Et quia sine lin-
 guarum præsidio bellum istud geri non potest, fortè in
 seculum hoc nostrum dilatatum est, quod iam cæteris lin-
 guis floret, præter vnã Arabicam: nimirum vt nouæ
 professionis auctor Antimachometus mortem oppet-
 tat, inter Machometistas. De quò libet mihi referre fa-
 bulam, imò historiam, postea claudam epistolam. Initio
 aduen-

aduentus mei, varij sermones de me habiti fuerāt. No-
 uum enim visum est me discendæ linguæ gratia talem
 suscepisse profectiōem, quare Alphakij quidam ex istis
 sanctioribus, hoc est, qui religionis ergo viferint Mec-
 5 cam, mistis inter se in conuentu secretiore colloquiis,
 aiebant in suis esse codicibus, venturum aliquando in
 hanc regionem hominem procera statura, è procul dif-
 fitis populis, eum aduersus Machometum venturum,
 & totam hanc barbariem peragraturum, omniaq; lu-
 10 straturum perquirendis codicibus, ac postremò eum
 periturum Marochij, quæ ciuitas hinc distat centum
 leucis. Seruus Christianus in ædibus heri hæc subau-
 scultauit: nam ibi erat sanctulorum senatulus, remque
 ad cæteros seruos Regis detulit. quam cùm audissem,
 15 quid nisi riderem? Iussi tamen vt amicus quidam hunc
 seruum adiret & serio rogaret: constanter affirmabat
 hæc sic gesta fuisse. Verùm, inquit, hic dominus (me vo-
 lebat) est sacerdos? est, inquit, meus amicus, nō, inquit,
 ipse fuerit: Nam dicebant esse prophetam: scilicet pro-
 20 pheta & sacerdos in eundem non cadunt. Et ego li-
 beratus sum à faxis Marochianis, non tamen moriar
 nisi Antimachometus. Bene vale, colende præceptor,
 cum omnibus magistris nostris: vestris omnium preci-
 bus me commendo, vt aliquando saluus dulce videam
 25 Louanium. Putabam me triennio tantùm abfuturum,
 at nonus agitur annus exilij, & nescio quò me iactat li-
 terarum amor. Nunc tamen decreui, nullam occasio-
 nem admittere, quæ me diutius diuellat à patria. Satis
 peregrinatum est, & alioqui domum me reuocat can-
 30 cies. Vtinam vos omnes saluos videam incolumis. Sa-
 luto omnes magistros nostros, vniuersam tuam fami-
 liam, cum sorore & Latomo iuniore, cumque amicis
 reliquis. Noua de bellis nihil ad Brabantinos: neque
 enim strepitum armorum audietis, alius est exercitus
 35 quem Deus his regionibus immisit: paucis ante diebus
 Fesæ vidisses cælum obductum locustarum agminibus,
 quæ hîc non solùm saltant, sed auium ritu volitant.

L. 1. 12.

*Locustæ
comedunt.*
 coram video minas priorum prophetarum. Multis in
 locis nocte vna fata perdunt vn̄uersa, bellum strenuè
 cum iis gerunt rustici. Nam plaustra plena locustis ad-
 uehunt Fesam. Nam hos hostes vulgò hic comedunt.
 Ego tamen sum tam delicatus, vt malim perdicem vn̄a, s̄
 quàm locustas viginti. Iam anni sunt viginti, quòd to-
 tam hanc regionem gens locustica deuorauit. Mini-
 strum misi nuper in Lusitaniam, & paucos pòst dies eū
 expecto, tū, Deo propitio, hinc proficiscar Granatam,
 quæ non distat nisi LXXX. leucis. Inde totidem sunt in 10
 Lusitaniam. Hinc rectà ad vos. Tantùm orate vt me
 Deus custodiat, & si malus sim eques, non tamen pluris
 facio duodecim dierum iter, quam vehi plastro Die-
 stensi. Rursum vale, mi præceptor, & longam fabulam
 boni consule, pensandū erat longius silentium epistola 15
 prolixiore. Fesæ, IX. Aprilis, Anno M. D. XLI.

NICOLAVS CLENARDVS FRAN-
 CISCO HOVERIO SVO, S. D.

20
 CASVM illorum dolui vehementer, tamè satis præ-
 monui alterū qui totum perdidit præter penulam.
 Illi ad me ne literam quidè vn̄am. Tu solus literas mit-
 tis, nam & Lodouicus meus & tuus tacere meditat, 25
 sed negotiis condonandum est. Ago gratias quòd meo
 nomine partem practices tuæ iam exercueris: si opus
 erit, mittam hinc. Tamen spero aliquid istic mihi fiet, in
 tanta librorū copia. Et alioqui nouos hinc propediem
 libellos accipietis, inde aliquid contrahetur nummo-
 rum. Sumus impressuri meditationes Græcanicas, li- 30
 bellū vtilem iis qui per sese & suo pte marte Græcas li-
 teras discere coguntur. Continet codices sedecim, spe-
 ro multi inde fructum percipient, non quidem proue-
 ctiores in iis literis, sed rudimentarij, quibus iam cogor
 seruire propter nouam hanc curam professionum, & 35
 mihi molestum est semper elementari, ideoque visum
 fuit, libellum aliquem Græcum per singulas minutias
 excu-